

ماجرای چیست؟

آیا عدم اسکان‌های نوروزی برای مردم عادی موجب کاهش سفرهای نوروزی می‌شود؟

نوروز دل‌بسته سفر

تک‌نفر

فاطمه صفری - شهرود | هر گونه اقامت غیرفرهنگیان در مدارس در طول ایام نوروز تخلف است. جمله‌ای که معاون گردشگری کشور محمد محب‌خدایی گفت. جمله‌ای که کم‌وبیش شنیده‌ایم، آن هم نه در ایامی که وضع معیشتی تا این حد به اقتصاد گسره خورده بود. مدت زمانی است که مردم کم‌وبیش نمی‌توانند سنت‌های قدیمی را به جا آورند، شاید علتش را باید در وضع اقتصادی دانست، وضعیتی نابسامان که کم‌وبیش همه از آن می‌نالند. دارا و نادارا.

حالا قرار بر آن است که اسکان‌های نوروزی مدارس تنها در اختیار فرهنگیان قرار بگیرد. در این پرونده به بررسی این امر می‌پردازیم که آیا عدم اسکان‌های نوروزی برای مردم عادی موجب کاهش سفرهای نوروزی می‌شود؟ دغدغه‌ای که خانواده‌ها هر ساله با آن دست‌وپنجه نرم می‌کنند. یکی می‌گوید چه روزی برویم، دیگری از کجایی آن می‌پرسد. اما انگار که از هزینه‌های سرسام‌آور عید بی‌خبرند. با نگاهی به قیمت هتل‌ها و اقامتگاه‌ها این موضوع کمی ملموس‌تر می‌شود. هزینه یک شب هتل شیراز در روزهای معمولی از ۲۵۷ هزار تومان شروع می‌شود، اما در ایام عید این قیمت تقریباً دو برابر می‌شود و ۵۷۰ هزار تومان می‌شود و این به معنای ناتوانی قشر متوسط جامعه برای سپری کردن چند شب در شهر دیگری است.

یکی از استدلال‌های محب‌خدایی پیرو این موضوع چالش‌های پیش‌روی هتلداران و اقامتگاه‌هاست و در این زمینه توضیح داد: «چالش اصلی مدارس این بود که گاهی خارج از حوزه خانواده و آموزش‌وپرورش خدمات می‌دادند. اسمال روی این موضوع تأکید شد که آنها خارج از دایره خود عمل نکنند تا تهدیدی در هتلداری و اقامتگاه‌ها رسانی نباشد. درعین حال هتلدارها نیز پیشگام شدند و به آموزش‌وپرورش پیشنهاد اقامت در هتل‌های تهران با ۵۰ درصد تخفیف را دادند. اما این موضوع دو بعد را در پیش‌رو دارد؛ یکی آن که در این ایام بازار هتلداران و اقامتگاه‌ها کساد نمی‌شود. اما از دیگر سو باید در نظر داشت کسانی که در این ایام سعی می‌کردند با کمترین امکانات بیشترین بهره‌وری را داشته باشند، از این امکان محروم می‌شوند و توانایی اقامت در

هتل‌های گرانقیمت را هم ندارند.

جایگزین مناسب؛ بوم‌گردی

البته چنین اقدامی می‌تواند راهی را برای آشنایی مردمی که با بوم‌گردی آشنا نیستند، باز کند، چراکه بسیاری از مردم با وجود اقامتگاه‌های بوم‌گردی از وجود چنین مکان‌هایی بی‌خبرند. موضوعی که این اقامتگاه‌ها را از سایر هتل‌ها و اسکان‌های نوروزی متمایز می‌کند این است که بنای آن در محیط‌های طبیعی با رعایت بالاترین سطح ممکن ضوابط زیست‌محیطی و به شکلی سازگار با معماری و سیمای طبیعی منطقه احداث شده است و ضمن حداکثر تعامل با جامعه محلی، زمینه حضور و اقامت طبیعت‌گردان را با کیفیت قابل قبول و تعریف‌شده در محیط‌های

طبیعی فراهم می‌کند، همچنین با بهره از حداکثر دانش بومی و هماهنگی با محیط طبیعی و فرهنگی پیرامون خود احداث شده تا گردشگران و مسافران رابطه راحت‌تری با محیط پیرامون خود برقرار کنند. همچنین نباید از یاد برد که این اقامتگاه‌ها نه تنها از بهداشت‌بهرتری برخوردارند، بلکه قیمت مناسبی هم دارند که این اقدام و مانع شدن از ورود افراد به مدارس می‌تواند قدمی در راستای توسعه گردشگری و آشنایی مردم با چنین مکان‌هایی باشد.

شاید برای همین است که برخی بر این باورند عدم اسکان نوروزی برای غیرفرهنگیان نمی‌تواند تأثیر بسزایی روی سفرهای نوروزی بگذارد، چراکه در غیر این صورت مسافران

نوروزی می‌توانند راه‌های دیگری چون استفاده از اقامتگاه‌های بوم‌گردی را مدنظر قرار دهند. اما طیف دیگر فکری بر این باور تکیه زده‌اند که هر چند تعداد افرادی که مدرسه را برای اسکان انتخاب می‌کنند، کم باشد، اما می‌تواند مانع سفرهای نوروزی برای آنها باشد، زیرا ممکن است این افراد هم از وجود اقامت‌های بوم‌گردی بی‌خبر باشند، به همین جهت با وجود شرایط نابسامان اقتصادی می‌تواند مانع سفرهای نوروزی قشری که مدرسه را برای اسکان انتخاب می‌کردند، شود. اکنون برای رسیدن به این پاسخ که آیا عدم اسکان‌های نوروزی برای مردم عادی موجب کاهش سفرهای نوروزی می‌شود؟ یا کارشناسان امر گفت‌وگو کرده‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

نگاه کارشناسی

۳

عرفان فکری، کارشناس گردشگری | مسلمان سفرهای نوروزی کاش پیدا می‌کند، اما این تصمیم دو جنبه را پیش‌رو دارد؛ یکی در نگاه عمومی و از منظر مردم این امر اتفاق خوبی نیست، زیرا عده‌ای که به این روش هزینه‌های سفرشان کاهش پیدا می‌کند، دیگر نمی‌توانند از کم‌شدن هزینه و سفر استفاده کنند. اما از منظر دیگر این گونه نیست که دولت بدون هیچ پیش‌بینی چنین تصمیمی را اتخاذ کند، زیرا به جز مدارس، خانه‌های مسافر و اقامتگاه‌های بوم‌گردی با هزینه پایین و کیفیت بهتر از مدارس خدمات‌ارایی می‌دهند. در حال حاضر بیش از ۵۰۰ اقامتگاه بوم‌گردی در ایران داریم که این رقم رو به رشد است. این اقامتگاه‌ها با

کاهش مسافران نتیجه عدم اطلاع است

کیفیت بالای خدمات و قیمت پایین مناسب افرادی است که عزم سفر دارند. به این ترتیب اتفاق دیگری هم رقم می‌خورد که ممکن است سفرها کاهش پیدا کند، این که جایگزین وجود دارد باعث می‌شود برای افرادی که در اقامتگاه‌های بوم‌گردی فعالیت دارند، ایجاد اشتغال کند. این اتفاق در مدارس ممکن نیست، همچنین باید در نظر داشت که کیفیت ارائه خدمات در مدارس نیز مطلوب نیست. با توجه به این که جایگزین وجود دارد، اقدامی مثبت است، هر چند از تعداد سفرهای نوروزی بکاهد.

با وجود این که مدارس جایگزین دارند و هزینه‌ای را دریافت می‌کنند، این دریافت هزینه تفاوت چندانی با خانه‌های مسافر ندارد. البته باید در نظر داشت که بسیاری از مردم جامعه از وجود چنین اقامتگاه‌هایی بی‌خبرند، به همین جهت لازمه این موضوع اطلاع‌رسانی است که

تک‌نفر

جای اسکان در مدارس؛ اقامتگاه‌های بوم‌گردی و خانه مسافر وجود دارد آن هم با همان هزینه. در نتیجه این اقامتگاه‌ها مورد استقبال مردم قرار می‌گیرد، چراکه هم از نظر بهداشت و هم از نظر تجهیزات به مراتب بهتر از اسکان مدارس است. افرادی که در حوزه گردشگری هستند، از حضور چنین اقامتگاه‌هایی اطلاع دارند، ولی مردم عادی نه و این موضوع ریشه در ضعف اطلاع‌رسانی مسئولان دارد. بهتر است ابتدا اطلاع‌رسانی در این زمینه صورت بگیرد که جایگزینی به نام اقامتگاه‌های بوم‌گردی وجود دارد و سپس در این راستا قدم برداشت.

البته موضوعی که اقامتگاه‌های بوم‌گردی را متمایز می‌کند آن است که تمام آداب و رسوم به همراه سنت‌های ایرانی مرسوم آن منطقه را در آن اقامتگاه شاهدیم؛ لباس‌های محلی، غذاهای سنتی، فضای خانه و... زیرا این اقامتگاه‌ها، خانه‌های قدیمی هستند که بازسازی و سنتی شده‌اند و با توجه به سنت‌های منطقه آن را مهیا می‌کنند و اقامتگاه هر شهری حس و سنت‌های آن شهر را به مسافران منتقل می‌کند. همچنین لازم به ذکر است که این اقامتگاه‌ها در سراسر کشور وجود دارد و می‌تواند مورد استفاده مردم قرار بگیرد آن هم با مناسب‌ترین هزینه. البته باید در نظر داشت که به دلیل وجود جایگزین چنین اقدامی را می‌توان مثبت و مثرتر دانست که این امر موجب رونق گردشگری می‌شود و پیامدهای مثبتی را به دنبال دارد، چراکه افرادی که اداره اقامتگاهی را به عهده دارند، با رونق گرفتن بوم‌گردی در شهر یا روستایی رسیدگی بیشتری را در پیش می‌گیرند که این امر به چرخه اقتصادی و رونق منطقه نیز کمک می‌کند، بنابراین این موضوع اقدامی مثبت است، اما باید اطلاع‌رسانی دقیق به مردم در مورد اقامت‌های بوم‌گردی و خانه مسافر صورت گیرد.

نگاه مخالف

۴

اقامت در خیابان‌ها به جای مدارس

مهدی غahremani، جامعه‌شناس | موضوع اسکان‌های نوروزی موضوعی است که همواره مورد بحث بوده و

بازمزم آن تنها استفاده فرهنگیان مجاز بوده، اما تاکنون به این اندازه هم‌بسیاری قرار نگرفته بود، البته نکته‌ای که در این موضوع جای دارد آن است که استفاده از اسکان‌های نوروزی مدارس بیشتر متعلق به طبقات متوسط و زیر متوسط جامعه است. اما نباید پنداشت که اختصاص مدارس تنها به فرهنگیان سفرهای نوروزی مانند سال‌های گذشته که اکنون به سنتی تبدیل شده است، همواره برقرار بوده و برقرار خواهد ماند. البته باید در نظر داشت که اسکان‌های موقت و امکانات موجود که چندسالی است در اختیار عموم مردم قرار گرفته، قطعاً کیفیت و مطلوبیت سفر برای اقل‌تعداد افراد افزایش پیدا کرده است. اکنون با حذف اسکان در مدارس شاید میزان سفر به شکل معناری کاهش پیدا کند، اما هزینه‌های سفر برای این طبقات اجتماعی افزایش پیدا می‌کند، ولی نکته‌ای که در این مقوله جای می‌گیرد آن است که ابتدا باید مبنای این تصمیم‌گیری را مورد بررسی قرار داد، ظاهر مبنای این تصمیم بر این نظریه استوار است که با حذف اسکان‌های نوروزی تقاضای هتل و میهمان‌خانه‌ها افزایش پیدا می‌کند، به گونه‌ای که بازار سفرهای نوروزی رقابتی‌تر شود. اما اکنون با اتخاذ این رویکرد شتابزده علاوه بر تضییع‌های اجتماعی که در پی دارد، به‌طور قطع اقامت‌های خیابانی به شکل گسترده‌ای افزایش پیدا می‌کند.

نگاه موافق

کاهش سفرهای نوروزی را شاهد خواهیم بود

نوروزی تنها به فرهنگیان مربوط بود، سپس با توسعه مدارس این موضوع عمومیت پیدا کرد و به سایر اقشار هم اجازه اسکان داده می‌شد، همچنین نباید از یاد برد که تعداد فرهنگیان ما به یک میلیون نفر می‌رسد که بنا در نظر گرفتن خانواده‌های‌شان بر این تعداد افزوده می‌شود.

اما موضوع به همین جا ختم نمی‌شود، مردم خوش نیامد، علی‌الکبر کریمی، نماینده مجلس در این زمینه معتقد است عدم اسکان مردم عادی در مدارس ممکن است از سفرهای نوروزی بکاهد، چراکه مدارس و شبکه اسکان نوروزی در مدارس امکان خوبی برای مردم به‌ویژه اقشار متوسط و پایین جامعه فراهم کرده بود. البته باید توجه داشت که در گذشته چنین رویه‌ای را نیز پیش‌رو داشتیم و اسکان

مردم خوش نیامد، علی‌الکبر کریمی، نماینده مجلس در این زمینه معتقد است عدم اسکان مردم عادی در مدارس ممکن است از سفرهای نوروزی بکاهد، چراکه مدارس و شبکه اسکان نوروزی در مدارس امکان خوبی برای مردم به‌ویژه اقشار متوسط و پایین جامعه فراهم کرده بود. البته باید توجه داشت که در گذشته چنین رویه‌ای را نیز پیش‌رو داشتیم و اسکان

پیشینه

۲

سیل سفر

و ۶۷۸ نفر شب اقامت ثبت شده در حالی که ۱۰ میلیون و ۹۶۳ هزار و ۱۷۷ نفر شب اقامت در مراکز اقامتی آموزش‌وپرورش در ایام نوروز ثبت شده است. برخی آمارها اعلام می‌کنند که تنها ۲۰ درصد از این اقامت‌ها در هتل‌ها پذیرش شده و مابقی در میهمان‌پذیرها، خانه‌های اجاره‌ای، مدارس آموزش‌وپرورش و کمپ‌های موقت بوده که اصولاً ارتفاع خیلی ویژه‌ای برای این بخش از صنعت گردشگری ایجاد نکرده است. اما سفر کرده‌اند. البته باید در نظر داشت که بنا به گفته غلامی بیش از ۹ هزار نفر از مرزهای جاده‌های تردد داشته‌اند که این امر بیانگر رشد مسافرت‌های نوروزی نسبت به سال‌های گذشته است. مرتضی موحّد، معاون گردشگری سازمان میراث‌فرهنگی آمارهای ارائه‌شده در خصوص اقامتگاه‌های نوروزی در سال ۹۶ را این گونه توصیف کرده است: «تا پایان روز ۱۳ فروردین سال ۹۶، ۵۹ میلیون و ۳۴۳ هزار

نوروزی می‌مانند و اکثر کشورها به استقبال تعطیلات می‌روند برای همین در کشورهای دیگر مانند ایران شاهد سفرهایی چندروزه در این ایام هستیم. روزهایی که می‌تواند خاطره‌انگیزتر از هر زمانی باشد. آمستردام هلند نیز یکی از شهرهایی است که هر ساله پذیرای تعداد کثیری از مسافران است. در این شهر مراسم خاصی برای کریسمس برپا می‌شود، به‌عنوان مثال در این شهر مراسم آتش‌بازی برگزار می‌شود. مردم با تقلا، شیرینی و شکلات از میهمان‌ها و گردشگران در مراسم خود پذیرایی می‌کنند. شب‌های بندر آمستردام، باشکوه‌ترین صحنه‌های کریسمس را برای مردم شهر رقم می‌زند. حال اگر بخواهیم گذری بر کشورهای دیگر داشته باشیم، بد نیست نگاهی به شهرهای کشورهایی که پذیرای مسافران هستند، داشته باشیم. بد نیست نگاهی به شهرهای کشورهایی که در زیر آمله‌است، داشته باشیم.

تجربه دیگران

۶

سفرهای کریسمسی

پراگ، جمهوری چک

از دیگر مکان‌های پرشور و هیجان پراگ است که در ماه دسامبر به مکانی مهیج تبدیل می‌شود و فروشگاه‌های باز و انواع سرگرمی‌ها و چشم‌اندازها این شهر را بسیار زنده و جذاب کرده است. شاید برای همین است که پراگ تبدیل به یکی از مقاصد سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

سفر در ایام تعطیلات شده است. مرکز بکوسیتا با وجود این که یکی از ارزان‌ترین کشورهای جهان است، از جاذبه بی‌نظیری هم برخوردار است. شاید برای همین است که هر ساله گردشگران بسیاری به سوی این شهر روانه می‌شوند. این مکان‌های جاذبی برای مسافران دارد، یکی از شهرهای کشور پراگ به نام «گوانادا لارا» همه‌ساله محل برگزاری فستیوال‌های آتش‌بازی و نورافشانی موسیقی و... است. این منطقه از مکزیک گرمسیر است و هنگام کریسمس مردم لباس‌های تابستانه بر تن می‌کنند.

منابع دیگر

۷

روزنامه «شهرود» برای دستیابی راحت‌تر و سریع‌تر مخاطبان و علاقه‌مندان به مطالعه در رابطه با این که آیا عدم اسکان نوروزی مردم عادی در مدارس باعث کاهش سفرهای نوروزی می‌شود؟ اقدام به تهیه منابع دیگر کرده است، به همین جهت اگر به این موضوع علاقه‌مند و مایل هستید مطالب بیشتری در این زمینه بخوانید، می‌توانید به آدرس‌هایی که در زیر آمده است، مراجعه کنید.
 http://www.eghtesadonline.com/%D8%A8%D8%AE%D8%B4-%D8%A8%D8%B1%D8%AF%D8%B4%D8%AF%D8%B1%D8%BC-87/254474-
 اقتصادآنلاین
 http://www.ana.ir/news/352670
 خبرگزاری آنا
 https://www.isna.ir/news/۹۶۱۲۰۷۰۳۹۳
 خبرگزاری ایسنا
 https://www.tasnimnews.com/fainews/۱۶۷۱۴۲/۱۳/۱۲/۱۳۹۶
 خبرگزاری تسنیم